

ga zaprl v Krški grad; v mestno poglavarstvo je spravil svoje ljudi, a važno službo mestnega kapetana je oddal lakomnemu in silovitemu Seboldu Majerju, kateri je mirnim zagrebškim meščanom storil sto in sto krivic. S smrtjo Ulrikovo leta 1456. je odzvonilo privržencem celjskih grofov, in zagrebški meščani, katerim je Ulrik s svojimi ljudmi vzel silovito hiše in posestva, so se pritožili mestnemu poglavarstvu, a to se je obrnilo na kralja, kateri je zapovedal, naj se vse točno preišče in vrne krivično prisvojena imovina. To se je tudi zgodilo; mestni sodnik je z meščanstvom šel od hiše do hiše in pred sosedi in mejaši vrnil zakonskim lastnikom njihovo last, a mestno poglavarstvo je izdalo nove zemljiške listine, takozvane „*litteras restatatorias*“.

Ti zapiski nam podajajo zanimivo sliko srednjeveškega Zagreba in so zelo važni za domačo kulturno zgodovino. Brez Tkalčičevega ogromnega dela, s katerim se lahko ponaša zagrebško mesto, ne moreš danes niti govoriti o hrvaški kulturni zgodovini. Vrednost teh debelih knjig bode narasla posebno tedaj, ko jih bodo razni učenjaki začeli podrobneje proučevati. Omenjam le, da bi tudi pravnik našel v njej obilo gradiva za domače pravo. Pred vsem pa krasi delo vzorna temeljitost; obširni uvodi bodo zanimali tudi nezgodovinarja. Natančno kazalo bode mnogo pripomoglo, da bo delo lahko rabljivo. Naj bi marljivi pisatelj še dolgo deloval za zgodovino belega Zagreba!

Janko Barlè.

Hrvatski narodni razgovori. Sveska II. Zemlja i rad. Napisao Stručnjak. — 120. Str. 96. Cena 20 f. — Ljudske knjižnice

med Hrvati precej dobro uspevajo. V kratkem so jih mnogo osnovali. Pač se opaža pomanjkanje dobrih in poljudnih knjižic, ker razen onega, kar je izdalo „Društvo sv. Jeronima“, težko kaj najdeš, kar bi bilo za narod. Zato so razni izdajatelji začeli izdajati knjige za narod. Omenjam Milana Marjanovića in Franja Biničkega; „hrvaške narodne razgovore“ je pa osnoval dr. Štefan Ortner. Drugi zvezek je boljši od prvega in članek „Zemlja i njezino obradivanje“ je napisan prav dobro in bode dal poljedelcu marsikatero zdravo navodilo, kako mora obdelovati svojo zemljo, da bo imel od nje več koristi nego doslej. V „Kovčeziču“ je dodal izdajatelj poučne drobtine iz zakonov, gospodarstva in zdravilstva. Tretji zvezek bo prinesel članek: „Dom i škola.“

J. Barlè.

Dva latinsko-hrvaška udžbenika osemnajstoga vijeka. Napisao Vlado je Dukat. 80. Str. 31. — Prof. Dukat je v tej razpravi obširno ocenil dve latinsko-hrvaški učni knjigi (udžbenik) iz XVIII. stoletja. Prva knjiga je takozvani „*Flōs Latinitatis*“ znanega jezuita francoza Frančiška Pomeya, katero je v hrvaško obleko odel tudi jezuit Ivan Gallyuff. To je zbornik latinskih izrazov in rekel, razvrščenih po alfabetskem vzporedju in pretolmačenih na hrvaški jezik. Da so to knjigo mnogo rabili, izpričuje to, ker je doživela več izdanj. Druga knjiga je „*Syntaxis Ornata*“, katero je napisal jezuit Frančišek Wagner, a hrvaško izdajo je priredil najbrž že omenjeni Gallyuff. Ta knjiga uči, kako mora biti latinščina čista, izbrana in okrašena. Razprava utegne zanimati jezikoslovce.

J. Barlè.

NAŠE SLIKE.

Cvetna nedelja! Prvi lep pomladni praznik je cvetna nedelja. Vsa priroda se probuja. Prvo zelenje sili na dan, grmički poganjajo mehke mačice, nežno popje se začenja razvijati. In tedaj poveže mladina te pomladne prvine v okrašene butare ter jih dá v cerkvi blagosloviti v spomin, da so Kristusu

judovski mladenči klicali „Hozano“ ta dan ter mu stlali cvetje in zelenje na pot. Naš slikar g. Žmitek je porabil to snov za karakteristično vinjeto (str. 193.) Degerjeva velika slika (str. 200—201.) pa nam kaže ta dogodek v Jeruzalemu. Kakor v ekstazi sprejemajo Jeruzalemti Kralja nove zaveze, ki prihaja tako mil in krotak. Njegova mati ga sreča, za njim pa hodijo učenci v sprevodu, strmeč nad prizori, ki se

razvijajo pred njihovimi očmi. Od Janeza in Petra dalje se vidijo posamezni apostoli. Temnogledi farizej ob strani in hinavski Judež pa nas spominjata, da pride za cvetno nedeljo — veliki teden . . .

Numizmatika je veda o denarjih. Numizmatiki zbirajo denarje raznih časov in držav, da jih znanstveno popisujejo. Ta veda je važna zlasti za zgodovino, ker iz denarja se spoznavajo dōbe in vladarji. Med risbami pokojnega Janeza Šubica smo dobili ta črtež, ki nam kaže genija numizmatike (str. 223.)

Slovenska glasba pri koncertu „Glasbene Matice“.

Dne 12. marca t. l. je priredila „Glasb. Matica“ koncert, ki je bil zanimiv zlasti zaradi tega, ker nam je predstavil celo vrsto naših sedanjih slovenskih skladateljev. Naša glasbena literatura narašča polagoma in šteje že precej skladb, ki presegajo daleč srednjo vrednost, a zahtevajo tudi primernih pevskih moči za izvajanje. Zato si pridobiva „Glasb. Matica“ mnogo zaslug za skladatelje in za občinstvo, ako nam vzorno prednaša nove skladbe. Poleg klasičnomirnega Foersterja, kateremu ravno v tej številki posvečujemo daljši opis, so se nam predstavili mlajši talenti.

Zanimal je občinstvo zlasti Anton Lajovic. Obširni program nam pripoveduje o njem sledeče:

„Anton Lajovic, rojen na Vačah pri Litiji l. 1878., je študiral ljudsko šolo in gimnazijo v Ljubljani ter maturiral l. 1897. z odliko. Za časa svojih gimnazijskih let je bil gojenec „Glasb. Matice“, kjer se je učil pri koncertnem vodju Hubadu zborovega petja, klavirja in harmonije; po dovršenih gimnazijskih študijah se je podal na dunajski konservatorij, kjer je nadaljeval svoje študije v kontrapunktu (pri prof. Rob. Fuchsju) in kompoziciji. Kot abiturient konservatorija (končal ga je z odliko) je zložil skladbo „Gozdna samota“ za ženski zbor s spremljevanjem orkestra, ki se je 8. jul. l. 1902. v konservatorijskem koncertu z najlepšim uspehom proizvajala. Sedaj nadaljuje pravne študije na Dunaju. Kot komponist je Lajovic prvokrat javno nastopil v koncertu „Glasbene Matice“, ko se je pod vodstvom koncertnega vodja M. Hubada proizvajalo njegovo prvo delo „Adagio za veliki orkester“, ki je doseglo časten uspeh. V tem koncertu se je prvokrat dogodilo, da se je domačega skladatelja izvirna simfonična skladba za veliki orkester mogla izvajati. Na polju simfonične slovenske skladbe za veliki orkester razen Lajovičevih skladb: Adagio op. 1., simfoničen „Scherzo“ in „Andante“ opus 4., ki sta se v tem koncertu izvajala, sploh še ni nobene izvirne skladbe.“ Lajovic snuje na široko svoje skladbe. Njegovo glasbeno mišljenje se giblje vedno v širokih mejah velikega orkestra, in

to tehniko zanaša tudi v svoje vokalne skladbe. Lajovic sklada v velikem slogu. Patetični ton in globoko premišljevanje zadene bolje, nego pa lahne lirične motive. Lajovic je vsekako velik talent.

Kot pianist in skladatelj se je odlikoval g. Josip Procházka.

„Rojen je bil l. 1874. v Slanem na Češkem. Študiral in dovršil je gimnazijo v svojem rojstnem mestu, orglarsko šolo in konservatorij (klavir pri J. Jiráneku, kompozicijo pri dr. Antonu Dvořáku) v Pragi in je bil l. 1898. po odhodu Karola Hoffmeistera imenovan učiteljem „Glasbene Matice“. Zložil je dosedaj več samospievov in dvospievov, več skladb za klavir in gosli ter za klavir in violončelo. V tisku so do sedaj izšle: 4 klavirske skladbe op. 3. (v Pragi l. 1899.), 2 zvezka „Skic za klavir“, „Nálady“ za gosli in klavir (l. 1901.), štiri dvospievi za sopran in alt s spremljevanjem klavirja in več slovanskih pesmi za zbor in posamezne glasove, priobčenih v slovenskem zborniku „Novi akordi“. Njegova „Sonata za gosli in klavir“ op. 8. je dobila „drugo častno nagrado“ društva „a kamorno glasbo v Pragi in njegova kamorna skladba „Trio za gosli, violončelo in klavir“ op. 9. je bila odlikovana s „prvo častno nagrado“ „Društva za kamorno glasbo“ v Pragi l. 1901. in z „drugo častno nagrado“ slavne „Češke glasbene akademije“ v Pragi. Skladatelj dr. Anton Dvořák je ocenjeval njegove skladbe in je predlagal akademiji prisluzeno odlikovanje.“ Njegove skladbe imajo mnogo nežnega liričnega duha.

Mnogo zaslug za našo posvetno glasbo si je pridobil zadnji čas dr. G o j m i r K r e k, sodni pristav v Ljubljani. Glasbe se je učil na glasbeni šoli „Štajerskega glasbenega društva“. Kot urednik „Novih akordov“ je zbral okolo sebe lep krog domačih skladateljev. Poleg starejših mojstrov nastopajo tu zlasti mlajši, moderni skladatelji. Sam pa je priobčil tudi mnogo samospievov, mešanih zborov in klavirskih skladb. Kot skladatelj je jedrnat in izrazit. Čuli smo tudi mešani à cápella zbor „Moji devojčici“ dr. Antona Schwaba, zdravnika v Celju. Zastopan je bil še rajni Anton Nedvěd, našim čitateljem znan že od prej. Genialni dr. Anton Dvořák, Bedřich Smetana in veliki Fran Liszt so dali temu domačemu umetniškemu vencu veličastno ozadje.

Ker nam „Glasbena Matica“ gotovo še večkrat predstavi naše domače umetnike, se bomo ozrli ob priliki še natančneje na njihove skladbe.

Spomin na barona Vega med ljudstvom.

23. t. m. so se Vegovi častivci spominjali stopetdesete obletnice rojstva velikega učenjaka Vega. Čeprav se je zadnji čas pri nas o njem marsikaj pisalo, moramo priznati, da se je bil spomin na slavnega Slo-